

PREPORUKE FONDA ZA HUMANITARNO PRAVO,
"ALMANAHA" I "MONITORA" ZA ZAPOČINJANJE PROCESA SUOČAVANJA SA
PROŠLOŠĆU U CRNOJ GORI, SRBIJI I
ZAJEDNICI SRBIJE I CRNE GORE

Fond za humanitarno pravo (FHP), "Almanah" i nedjeljnik "Monitor" održali su 26. i 27. februara 2003. godine u Podgorici javnu debatu o kršenju ljudskih prava u neposrednoj prošlosti. Neposredni povod bila je desetogodišnjica otmice putnika u Štrpcima i progona Muslimana/Bošnjaka iz Bukovice u Crnoj Gori.

1. Javna debata je pokazala da u crnogorskom civilnom društvu vlada saglasnost da je suočavanje sa prošlošću prioritetni zadatak društva u tranziciji koje teži uspostavljanju demokratskog sistema na principima poštovanja ljudskog dostojanstva, vladavine prava i diskontinuiteta sa politikom i praksom ratnih i totalitarnih režima. Crnogorsko civilno društvo je sazrelo da vodi proces suočavanja sa prošlošću na temelju istine i odgovornosti za počinjena nedjela u prošlosti. U cilju široke javne debate i uključivanja svih elemenata civilnog društva, FHP, "Almanah" i nedjeljnik "Monitor" iniciraju stvaranje Koalicije za istinu i pravdu, sa željom da se takve koalicije uspostave i u drugim državama nastalim na teritoriji SFRJ. Inicijatori zastupaju stvaranje Regionalne, odnosno Balkanske koalicije za istinu i pravdu, u skladu sa mogućnostima i spremnošću nacionalnih nevladinih organizacija da tom poslu pristupe.

2. U debati o kršenju ljudskih prava u prošlosti, panelisti i učesnici iznijeli su činjenice i dokaze koji mogu pomoći sudskim organima u Crnoj Gori da prošire postojeće postupke za ratne zločine i započinjanje drugih procesa protiv osoba koje su odgovorne za masovno kršenje ljudskih prava u neposrednoj prošlosti. Deportacija izbjeglica iz BiH 1992, progon Muslimana/Bošnjaka iz Bukovice i Pljevalja 1992-1994, Kaluđerski Laz 1998, pljačka Konavala i Dubrovnika 1991, učešće crnogorskih rezervista 1998. i 1999. godine u sprovođenju etničkog čišćenja na Kosovu, samo su neki od slučajeva koji stoje pred crnogorskim sudovima.

3. Učesnici debate izrazili su veliku zabrinutost zbog stanja pravosuđa u Srbiji, gdje još uvijek nije započet nijedan ozbiljan proces suđenja za ratne zločine. Ekshumacija masovnih grobnica sa ostacima kosovskih Albanaca završena je u decembru 2002. godine a da nema nijednog sudskog postupka za masovno ubistvo albanskih civila i uništavanje tragova zločina. Učesnici debate smatraju da državni organi u Srbiji još uvijek nijesu otvorili pitanje ratnih zločina i da je to osnovni problem koji sprečava Srbiju da se okrene svojoj odgovornosti za nedjela prema žrtvama koje pripadaju nesrpskim etničkim zajednicama.

4. Učesnici debate traže od vlasti u Crnoj Gori, Srbiji i zajednici Srbije i Crne Gore da u potpunosti sarađuju sa Haškim tribunalom u postupku predavanja dokumenata važnih za utvrđivanje komandne odgovornosti i hapšenju svih osoba optuženih od strane tog međunarodnog suda. Crna Gora se ne može ponašati kao da nema odgovornosti za nedjela u prošlosti, ali ne može biti ni saveznik Srbije u njenoj politici poricanja zločina.

5. Učesnici debate preporučuju parlamentu Crne Gore da otvori debatu o kršenju ljudskih prava u prošlosti i postupcima za prevladavanje prošlosti i ocjenjuju da bi ta debata generisala neophodnu političku volju i dovela do društvenog konsenzusa u osudi etničkih zločina i preuzimanju odgovornosti za počinjena nedjela. Crna Gora bi ovim činom potvrdila svoju namjeru i pravo da pripada svijetu demokratskih društava i nacija.

6. Inicijativu za otvaranje parlamentarne debate upućujemo i parlamentu Srbije i zajednice Srbije i Crne Gore, nadajući se da aktuelni nacionalizam u Srbiji neće nadjačati sazrelo društvenu potrebu za kritičkim pristupom prema neposrednoj prošlosti.

7. U vezi sa desetogodišnjom tajnom o mjestu na kojem se skrivaju tijela i ostaci likvidiranih putnika u vozu Beograd - Bar, učesnici traže od vlasti u Crnoj Gori da ozbiljnu

pažnju posvete pravu rodbine na dostojanstvenu sahranu svojih najbližih. Imajući u vidu činjenicu da se važne informacije u vezi sa otmicom i likvidacijom putnika nalaze u posjedu državnih organa Srbije, učesnici debate preporučuju crnogorskim vlastima da od parlamenta zajednice Srbije i Crne Gore zatraže otvaranje pitanja odgovornosti visokih funkcionera Srbije i bivše SRJ koji su znali za plan otmice i nijesu spriječili zločin.

8. Očekujemo da vlasti Crne Gore preduzmu odgovarajuće mjere za zbrinjavanje djece iz porodica nestalih, nadoknadu štete prognanim iz Bukovice i uslova za njihov bezbjedan povratak. Imajući u vidu činjenicu da dio rodbine nestalih živi u Srbiji, to je na državnim organima te države da pokaže svoju spremnost da preuzme odgovornost za nedjela prethodne vlasti, i u tom smislu pokaže brigu za porodice putem kompenzacija u ekonomskom i simboličkom smislu.